ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/292981843

Şark-Garp Ekseninde Jeopolitik Oyunlar ve Ermeni Sorunu

Article · January 2005

CITATIONS
0

READS
47

1 author:

Ali Ekber Gülersoy
Dokuz Eylul University
99 PUBLICATIONS **324** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Cehennem Deresi Kanyonu'nun (Ardanuç, Artvin) Ekoturizm Potansiyeli View project

Türkiye Kültürel Coğrafyası'nın Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları View project

All content following this page was uploaded by Ali Ekber Gülersoy on 25 April 2021.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

JEOPOLİTİK

AYLIK STRATEJİ DERGİSİ

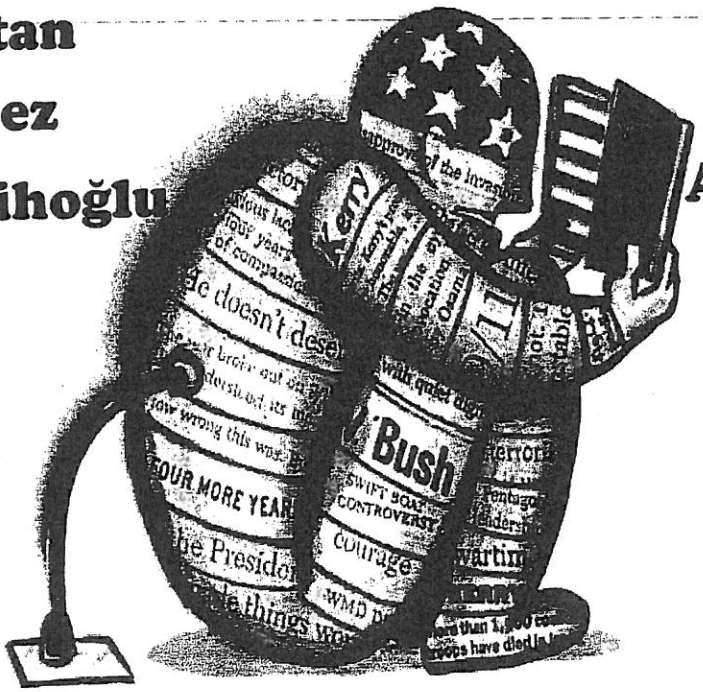
Eylül 2005, Yıl-4, Sayı-20

Fiyatı: 5 YTL. (5.000.000 TL.)

K.K.T.C. Fiyat : 6 YTL (6.000.000TL.)

"Aydın Sorumluluğu" Nedir?
"Aydın" Kimdir?
Türkiye "Gerçek Aydınını" Arıyor...

Sadettin Tantan
Ufuk Söylemez
Yaşar Hacısalihoğlu
Ümit Zileli
Yıldırım Koç
Necati Can
Barış Doster
Arzu Azer
Ali Ekber Gülersoy

Erol Manisalı
Attila İlhan
Alpaslan Işıklı
Nejat Eslen
Nihat Genç
A. Şener Kır
Deniz Tansi
Şamil Şen
Utku Yapıcı

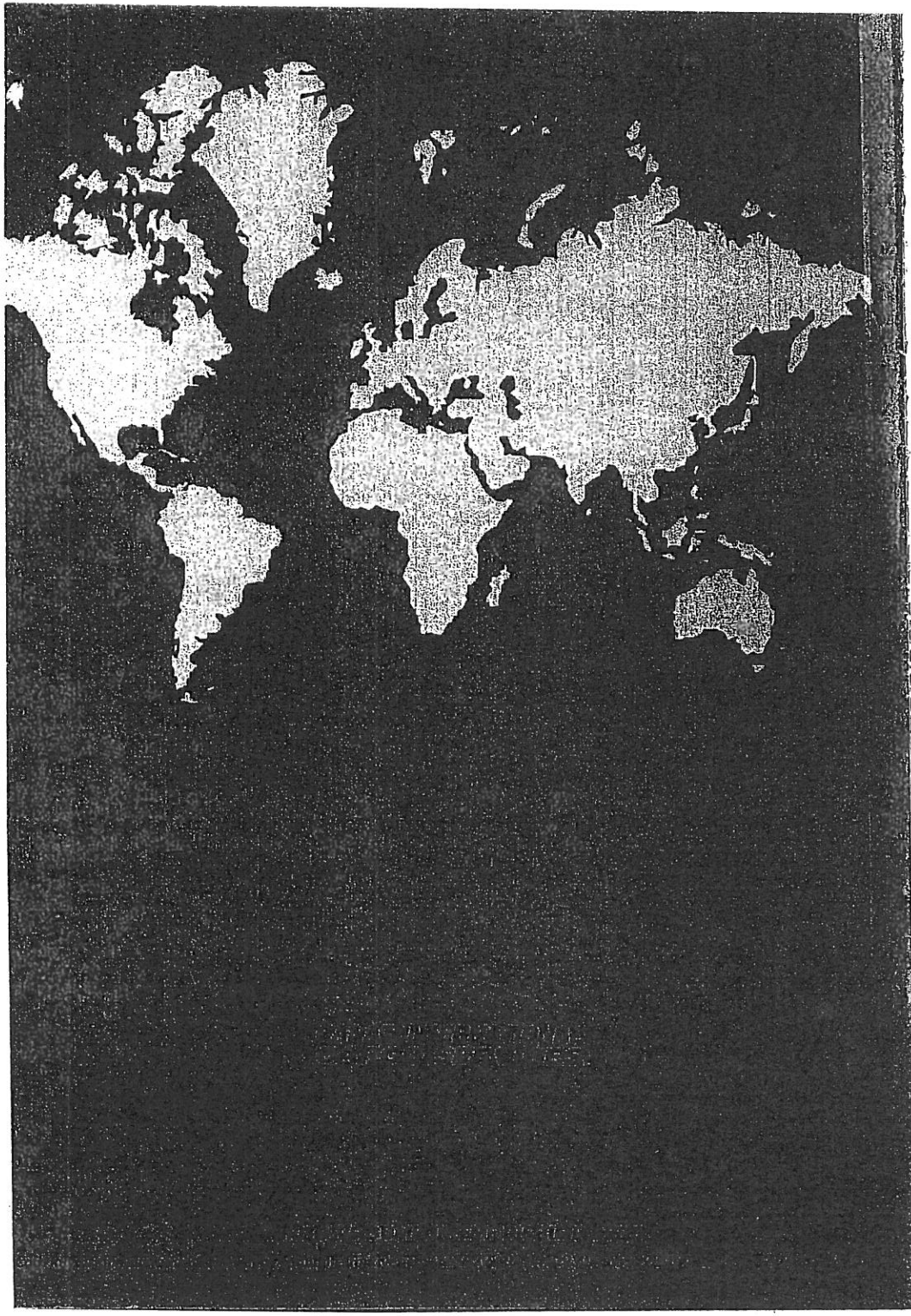
Günümüz Aydının Çarpıttığı Bir Kavram:
"Milliyetçilik"

Küresel Süreçte Çin'in Ortadoğu Politikası

ÖZEL DOSYA

Türk Aydınının Milliyetçi Sürecindeki Evrimi ve Sorumluluğu

ISSN 1303-4626

JEOPOLİTİK

AYLIK STRATEJİ DERGİSİ
SÜRELİ YEREL YAYIN
Yıl: 4 Sayı: 20
www.jeopolitik.org

SAHİBİ VE SORUMLU
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Ali Yılma ÇANTAY
FİYATI: 5.000.000 TL (5 YTL.)

EDİTÖR
Doç.Dr. İ.Yaşar HACISALİHOĞLU
(İstanbul Üniv. Öğr. Üyesi)
e-posta: hacisalihoglu@jeopolitik.org
jeopolitik@jeopolitik.org

YAZI VE DANIŞMA KURULU
Dr. Mehmet ATAY
(Cumhurbaşkanlığı Eski Başdanışmanı)
Doç.Dr. Mesut Hakkı CAŞIN
(Yeditepe Üniv.)
(E) Tug. Servet CÖMERT
(Askeri Bilimler Arş. Merkezi)
Prof.Dr. Anıl ÇEÇEN
(Ankara Üniv.)
Dr. Barış DOSTER
(Gazeteci-Yazar)
(E) Amiral Tanju ERDEM
(E) Tuğg. Nejat ESLEN
Doç.Dr. Emin GÜRSES
(Sakarya Üniv.)
Prof.Dr. Aydın İBRAHİMOV
(18 Mart Üniv.)
(E) Korg. Suat İLHAN
Y.Doç.Dr. Servet KARABAĞ
(Gazi Üniv.)
Dr. Yıldırım KOÇ
(Yol-İş Sen.)
Prof.Dr. Erol MANİSALI
(İstanbul Üniv.)
Y.Doç.Dr. Cumhur MUMCU
Doç.Dr. Yaşar ONAY
(Işık Üniv.)
Dr. A.Necdet PAMİR
(Uluslararası Enerji Uzmanı)
Selim SOMÇAĞ
(Ekonomist)
(E) Tuğg.Y.Doç.Dr. Halil ŞİMŞEK
(Haliç Üniv.)
Y.Doç.Dr. Deniz TANSİ
(Yeditepe Üniv.)
Doç.Dr. Hüner TUNCER
(ODTÜ)
Av. Celal ÜLGEN
Prof.Dr. Tolga YARMAN
(Galatasaray Üniv.)

YÖNETİM YERİ
ÇANTAY Kitabevi
Büyükeşilpaşa Cad. Vardar İşhanı
No: 44/C - 34470 Laleli - İSTANBUL
Tel: (0.212) 513 79 68 - 522 74 45
Faks: (0212) 528 58 51

BASKI
MELİSA Matbaacılık

Kaynak gösterilmek koşuluyla alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

YAYIN İLKELERİ 2

- TÜRKİYE'NİN "GERÇEK AYDINI" KİMDİR? 3
  Doç.Dr. Yaşar HACISALİHOĞLU
- TÜRKİYE ÜZERİNE OYNANAN OYUN 4
  Sadettin TANTAN

KAPAK:
"Aydın Sorumluluğu" Nedir?
"Aydın" Kimdir?
Türkiye "Gerçek Aydın"ını Arıyor...

- TÜRKİYE'DE AYDIN OLMAK VE OLMAMAK 8
  Prof.Dr. Erol MANİSALI
- "AYDINLAR SAVAŞI"NDAN SEÇMELER 11
  Attila İLHAN
- "AYDIN" KELİMESİ, ARTIK BİR "KAMUFLAJ" NİTELEMESİDİR 14
  Ufuk SÖYLEMEZ
- GÜNÜMÜZ AYDININ ÇARPITTIĞI BİR KAVRAM: MİLLİYETÇİLİK 17
  Prof.Dr. Alpaslan IŞIKLI
- AYDIN İHANETİ 22
  Ümit ZİLELİ
- MEDYA İŞGAL ALTINDA 25
  Nihat GENÇ
- AYDIN SORUMLULUĞU 27
  Yıldırım KOÇ
- AYDIN MESELESİ (2) 29
  Necati CAN
- "AYDIN"LARA DAİR 33
  Dr. Barış DOSTER

- ÇİN-RUSYA ORTAK ASKERİ TATBİKATI 36
  (E) Tuğg. Nejat ESLEN
- OSMANLI DENİZCİLERİNİN YAKINLARI SAĞ OLSAYDI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM) ÖRGÜTÜ DENİZCİLERİMİZİN AİLELERİNE "DAG HAMMARSKJÖLD MADALYASI" VERİR MİYDİ? 38
  A. Şener KIR
- GÜMÜŞ DİYÂRINDAN ÖLÜM İLÂHİLERİ 43
  Arzu AZER
- KÜRESEL SÜREÇTE ÇİN'İN ORTADOĞU POLİTİKASI 47
  Utku YAPICI
- KERKÜK'E FERGANA VADİSİ MODELİ Mİ? 58
  Yrd.Doç.Dr. Şamil ŞEN
- ŞARK-GARP EKSENİNDE JEOPOLİTİK OYUNLAR VE ERMENİ SORUNU 62
  Ali Ekber GÜLERSOY

ÖZEL DOSYA

- TÜRK AYDININ MİLLİYETÇİLİK SÜRECİNDEKİ EVRİMİ VE SORUMLULUĞU 67
  Yrd.Doç.Dr. Deniz TANSİ

KİTAP ANALİZİ

- "BATILI İŞÇİ SÖMÜRÜYE ORTAK" 78
  Dr. Barış DOSTER

ŞARK-GARP EKSENİNDE JEOPOLİTİK OYUNLAR VE ERMENİ SORUNU

Ali Ekber GÜLERSOY*

"Ermeni meselesi denilen ve Ermeni milletinin gerçek çıkarlarından ziyade dünya kapitalistlerinin ekonomik çıkarlarına göre halledilmek istenen mesele, Kars Antlaşması'yla en doğru çözüm şeklini buldu. Asırlardan beri dostane yaşayan iki çalışkan halkın dostluk bağları memnuniyetle tekrar kuruldu."

M. Kemal ATATÜRK, 1 Mart 1922 TBMM Üçüncü Toplanma Yılı Açış Konuşması.

A. ŞARK-GARP EKSENİNDE JEOPOLİTİK OYUNLAR ve ERMENİ SORUNU

Bilindiği gibi siyasi coğrafyada ortaya çıkan değişik kuramlar genellikle ulusal politikalardan kaynaklanmaktadır. Nitekim, Fransız mareşali VAUBAN (1683-1707)'dan beşeri coğrafyanın kurucusu Alman coğrafyacı F. RATZEL (1844-1904)'e, jeopolitik kavramını ilk kez kullanan İsveçli R. KJELLEN (1864-1922)'den HAUSHOFER (1869-1946)'e dek bir çok jeopolitik uzman "devletin var olabilmesi ve güçlenebilmesi için alan (toprak) kazanması gerekmektedir" görüşünü savunmuşlardır (Çizelge 1).

Çizelge 1: *Başlıca jeopolitik/jeostratejik kuramlar, projeler*[1].

KURAMIN TEORİSYENİ	KURAMIN ADI
F. RATZEL (1844-1904)	*Organik Devlet Teorisi* **Kara hakimiyeti*
Rudolf KJELLEN (1864-1922)	*Jeopolitik* kavramını ilk kez ortaya atmıştır. **Kara hakimiyeti*
Karl HAUSHOFER (1869-1946)	Devletin elinde tuttuğu saha genişse devlette güçlüdür. (*Hayat sahası*=Lebensraum) **Kara hakimiyeti*
H. J. MACKINDER (1861-1947)	KARA HAKİMİYETİ TEORİSİ
A. T. MAHAN (1850-1913)	DENİZ HAKİMİYETİ TEORİSİ
N. SPYKMAN (1843-1943)	KENAR KUŞAK HAKİMİYETİ TEORİSİ

*. DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi.

1 GÜNEL, K. (2002) **Siyasi Coğrafya**, Çantay Kitabevi, İstanbul; ATALAY, İ. (2004) **Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği**, Meta Basım Mat., İzmir; SEVGİ, C. (1988) "Jeopolitik ve Jeostratejinin Tarihsel Gelişimi Açısından Türkiye'nin Stratejik Konumu", **Ege Coğrafya Dergisi**, Sayı: 4, İzmir, s.214-249.

KURAMIN TEORİSYENİ	KURAMIN ADI
H. SCALIAN	HAVA HAKİMİYETİ TEORİSİ
G. T. RENNER	HAVA HAKİMİYETİ TEORİSİ
A. P. de SEVERSKY	HAVA HAKİMİYETİ TEORİSİ
Saul COHEN	KARA HAKİMİYETİ TEORİSİ'nin revizyonu. KUŞATMA TEORİSİ
1823'te ortaya atıldı (ABD'de).	MONROE DOKTRİNİ
1845'den sonra (ABD'de)	MANIFEST DESTINY (Almanların öne sürdüğü Hayat Sahası kuramına benzemektedir).
1945'den sonra (ABD'de)	DOMİNO TEORİSİ
1947	TRUMAN DOKTRİNİ-MARSHALL PLANI
ABD başkanları içerisinde CARTER, öne sürdüğü doktrinle dikkat çekmektedir.	CARTER DOKTRİNİ

Günümüzde bir çok jeopolitik/jeostratejik kuram olmasına rağmen bunlar içerisinde; "MEDENİYETLER ÇATIŞMASI TEORİSİ", "BÜYÜK İSRAİL PROJESİ", "GENİŞLE-TİLMİŞ BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ" ön plana çıkmaktadır.

Bu kuramların hangi ülkeleri ve bölgeleri kapsadığı dikkate alındığında karşımıza il-ginç sonuçlar çıkmaktadır. Mackinder'den Mahan'a, Cohen'den S.Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" kuramına kadar hemen tüm kuramlar (projeler) Avrasya Coğrafyası ve Ortadoğu ile ilgilidir. Bir diğer nokta ise kuramları ortaya atanların Batılı ve Hıristiyan olmalarıdır.

Bu kuramları, projelerin mantığını kavrayabilmek için Batı'dan, Doğu'nun nasıl göründüğü (*Kime göre Doğu? Kime göre Batı?*), Doğu'dan, Batı'nın nasıl göründüğüne kısaca değinmek gereklidir. Ortadoğu özelinde ön plana çıkan "Doğu-Batı çatışması", aslında Batı ve Doğu'nun birbirleri için **ÖTEKİ** konumunda olmaları ile ilintilidir. Bu durumun yansı-malarını geçmişte ŞARK SORUNU politikasında, bugün Irak'ta, Filistin'de, Afganistan'da görmek mümkündür[2]. Öte yandan, Ortadoğu'da (*Kime göre Ortadoğu? Örneğin; bu bölge Çin'e göre nereyi ifade ediyor?*) ekonomik kaynakları üzerinde; "ehlileşmemiş!", "uygarlaşmamış!" ve de "özgürleşmemiş!" toplumların yaşaması, "UYGAR DÜNYA!"nın buraları ehlileştirmesini, uygarlaştırmasını ve de özgürleştirmesini zorunlu kılmaktadır! Bunun için de öncelikle barbar ve terör kaynağı olarak görülen Müslümanların yaşadığı Ortadoğu'nun sınırları Kuzey Afrika'yı içine almalı, Hindistan, Çin ve Rusya'nın arka bahçelerine uzanmalıdır. Bu portrenin adı "Genişletilmiş (Büyük) Ortadoğu Projesi", ressamı da ABD ve küresel ortakları-dır.

"Genişletilmiş (Büyük) Ortadoğu Projesi", Coğrafi Keşifler'den günümüze uzanan Batı Hegemonyası'nın Küreselleşme adını verdiği ve eskiden gizli yaptıklarını şimdi açık-ça dile getirmesinden başka bir şey değildir. Bu projeye göre Türkiye'nin de içinde yer aldığı enerji havzasında yer alan güçlü ve büyük devletler parçalanmalı, zayıflatılmalı ve de uygarlaştırıl-malıdır!

Peki biz Doğu-Batı çatışmasında (Medeniyetler Çatışması) neredeyiz? Bu sorunun cevabı görecelidir. Kimisi Doğu ile Batı arasındayız, kimisi Batılıyız veya Doğuluyuz demektedir. Ancak, M. Kemal ATATÜRK'ün ve sosyo-kültürel verilerin ışığında Doğulu (Asyavi) bir toplum olduğumuz söylenebilir[3].

Peki Batı'ya göre biz neredeyiz? Bizim Batı'ya göre nerede olduğumuz geçmişte ŞARK (DOĞU) SORUNU diye bir politikanın icat edilmesinden belli değil midir? Yukarıda açıkladığımız gibi "Uygar Dünya"nın "uygarlaştırma!", "özgürleştirme!" misyonlarının Osmanlı'yı etkilemediğini kim söyleyebilir?

Getirdiği artılarla birlikte Osmanlı için-deki azınlıkların haklarının korunması baha-nesiyle 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat fermanlarının ilân edilmesinde etkin rol oynayan; 1856 Paris Konferansı'nda Osmanlı'nın sırtını sıvazlayıp seni Avrupalı yaptık diyenler Batılılar değil midir?

Bu sorular ve onlara verilecek yanıtlar çoğaltılabilir.

2 VURMAY, H. M. (2005) "Bitmeyen Doğu-Batı çatışması", **Cumhuriyet Strateji**, Cumhuriyet Gazetesi Eki, yıl 1, sayı: 39, İstanbul, s.16.

3 Attila İLHAN, 10. İzmir Kitap Fuarı (9-17 Nisan 2005) Etkinlikleri çerçevesinde 16 Nisan 2005'te düzenlenen *"Hürriyet" ve "İstiklâl" Bizim Karakterimizdir* konulu söyleşi notları.

Yukarıda aktarmaya çalıştığımız portre içinde Ermeni Sorunu'nun yeri neresidir? Şark'ın ve Garp'ın ekseninde oynanan jeopolitik oyunlarda Ermeni Sorunu'nu nereye koymak gereklidir? Aşağıda bu sorulara yanıt verilmeye çalışılmaktadır.

B. ERMENİ SORUNU ÇERÇEVESİNDE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BİR YOLCULUK

1. NUH'A BEŞİKLER VEREN MEKÂN; ANADOLU

Anadolu binlerce yıl milletleri kucaklamış, onlara medeniyetler kurmaları, yaşamlarını sürdürebilmeleri için mükemmel olanaklar sunmuştur. Öyle ki; insanoğlunun yerleşik yaşama ilk geçtiği yerlerden birisi de bu topraklardır. Yine, madenin ilk kez işlendiği, ilk paranın basıldığı, hayvanların ilk kez evcilleştirildiği, ilk kez tarımsal faaliyetlerin yapıldığı vs. mekân Anadolu olmuştur.

Batılılarca "Asia Minor (Küçük Asya)" diye nitelenen böylesi bir coğrafyanın eski dünya kıtaları (Asya, Avrupa, Afrika) arasındaki konumuyla (geçmişten günümüze) insanların dikkatini çekmemesi mümkün değildir. Nitekim bu topraklarda Hititlerden, Urartulara; Lidyalılardan Friglere, Asurlulara; Helen uygarlığından Bizans'a, Selçuklulara ve Osmanlılara kadar bir çok medeniyet kurulmuştur.

2. ANADOLU'NUN YENİ MİSAFİRLERİ: TÜRKLER

Türklerin yaklaşık 1000 yıl önce Orta Asya'dan Batı Türkistan'a, Horasan'a göç etmesiyle başlayan yurt arayışı (geniş otlaklar arama), Doğu Anadolu'nun farkına varılmasına yol açmıştır. Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı komutanların emrinde, Malazgirt Zaferi'yle Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türkler, burada bir çok kavimle, milletle karşılaşmıştır. Ermeniler de onlardan birisidir. Bizans'ın zayıflamasıyla kurulan Anadolu Selçuklu Devleti, bir süre bu topraklarda hüküm sürmüştür. Bu devletin himayesinde kurulan beyliklerden birisi olan Osmanlı Beyliği diğer Türk beylikleri arasında ön plana çıkmış ve 623 yıl sürecek Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerini atmıştır. Bu süreçte Ermeniler de diğer azınlıklar gibi Osmanlı himayesinde yaşamış hatta kendilerine yöneticilerce "Milleti Sadıka=Teba-ı Sadık (Sadık Millet, Sadık Teba)" denilmiştir.

3. KLASİK SÖMÜRGECİLİK (BİRİNCİ KÜRESELLEŞME) SÜRECİ ve OSMANLI DEVLETİ

Avrupa'nın 14. ve 15. yüzyıllarda başlattığı Coğrafi Keşifler'le zenginleşmesi güç dengesinin Osmanlı aleyhine bozulmasına yol açmıştır[4]. Avrupa, Rönesans, Reform, Aydınlanma Çağı gibi süreçleri yaşarken; Osmanlı yöneticileri, "Nizam-ı Alem" politikası gütmüş toprak kazanmanın ve askeri bakımdan güçlü olmanın devleti ayakta tutacağına inanmışlardır. Öte yandan, "Klasik Sömürgecilik" sürecinin başlamasıyla Osmanlı yavaş yavaş toprak kaybetmeye başlamıştır.

Dünya hakimiyet arenasında gücünü azar azar yitiren ve hakimiyeti Avrupalılara kaptıran Osmanlı, kendi iç dinamiklerini de ıslah edemeyince gevşeme sürecine girmiştir.

Böylesi bir durumdaki Osmanlı Devleti, dünyayı sarsan Fransız İhtilali'nin estirdiği "Milliyetçilik" dalgasıyla ayaklanmalara sahne olmuştur (Örneğin, "Sırp ve Yunan İsyanları" gibi). Bilindiği gibi Fransız İhtilali, imparatorlukların parçalanması veya ulus devletlerin kurulması anlamına geliyordu. Böyle olmakla birlikte ulusların "self-determinasyon (kendi kendini yönetme)" hakkı için ayaklanması, aşağıda açıklanacağı gibi Batı'nın ekmeğine yağ sürmüş, Osmanlı gibi imparatorlukları zor durumda bırakmıştır.

4. EMPERYALİZM (İKİNCİ KÜRESELLEŞME) SÜRECİ ve OSMANLI DEVLETİ

1870'lerde Sanayi Devrimi ile başlayan ikinci küreselleşme ya da daha çok bilinen adıyla emperyalizm, sanayi kapitalizminin beslenebilmesi için "hammadde-pazar arayışı" ile ortaya çıkmıştır.

Modernitenin öncüsü Batı, ırkçılığı, sömürgeciliği ve de emperyalizmi yarattığı gibi dünyayı uygarlaştırdığını ve de Tanrı yoluna çağırdığını (misyonerlik) söylemektedir[5]. Bu çerçevede Osmanlı'yı Anadolu Coğrafyası'nda istenmeyen misafir hatta işgalci olarak gören Avrupalılar, bir yandan Osmanlı'nın zayıflaması için azınlıkları kışkırtmışlar bir yandan da Rusya gibi tehlikeleri göz önünde bulundurarak yardım etmişlerdir.

---

4 BİRİNCİ KÜRESELLEŞME (SÖMÜRGECİLİK): 1490'lardan 18. yüzyıla kadar devam eden coğrafi keşifler, işgaller, merkantilizm ve ticari kapitalizm vs. süreçlerine denk gelmektedir.

5 TİMUR, T. (2003) 'Oryantalizm (ler) tartışması...', **Toplumsal Tarih Dergisi**, Sayı: 119, C: 19, İstanbul, s.64.

Böylesi bir süreçte, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonrası imzalanan Berlin Antlaşması (1878) ile ilk kez ortaya çıkan ve uluslar arası kimlik kazanan "Ermeni Sorunu", esasında Avrupalıların ŞARKİYATÇILIK/ ŞARK SORUNU siyasetinin bir parçasıdır.

Viyana Kongresi'nde ilk kez Ruslar tarafından dile getirilen Doğu (Şark) Sorunu, da-ha sonra Avrupalı siyaset adamları ve tarihçileri tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Avrupalılar Şark Sorunu çerçevesinde, 19. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünün korunması; 19. yüzyılın ikinci yarısında Türklerin Avrupa'daki topraklarının ele geçirilmesi; 20. yüzyılda ise Osmanlı Devleti'nin bütün topraklarının paylaşılmasını ön-görüyorlardı.

Avrupalılarca "Hasta Adam" olarak nitelenen Osmanlı Devleti'ni de kapsayan bu siyaset Sanayi İnkılâbı ile birlikte hızlanan "hammadde ve pazar arayışı"nın sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İşte bu nedenlerle zengin petrol yataklarıyla ve muhteşem jeopolitiğiyle Anadolu ve Ortadoğu hakimiyet altına alınmalı, bunun için de bu coğrafyadaki imparatorluk parçalanmalıdır.

Hammadde ve pazar arayışı dünya hakimiyet arenasına İngiltere'nin karşısına Almanya'yı çıkarmıştır. Bu çatışma, İngiliz sömürgelerinin kavşağındaki Osmanlı'yı İttihat ve Terakki Partisi'nin politikasıyla Almanya'nın yanında savaşa girmeye zorlamıştır. Böylece savaşa giren Osmanlı, Doğu Cephesi'nde Ruslarla ve onları destekleyen Ermenilerle savaşmıştır[6]. Çanakkale Zaferi sonrası Rusya, I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiş buna karşın Ermeniler kurdukları komitalarla, çetelerle vs. Türk ve Müslüman köylere saldırmışlardır. Bu durum karşısında, Osmanlı Devleti'nin başındaki İttihat ve Terakki Partisi Almanya'nın da etkisiyle "TEHCİR YASA-SI"nı çıkartmıştır (1915). Bu yasa çerçevesinde Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler Suriye'ye vs. göç ettirilmiştir. İşte, bugün Ermenilerin "ERMENİ SOYKIRIMI" dedikleri olayın aslı bu tehcir yasası ve yaşanan "ERMENİ TEH-CİRİ"dir.

5. EMPERYALİZM (İKİNCİ KÜRESELLEŞME) SÜRECİ ve TÜRKİYE CUMHURİYETİ

1870'lerde başlayan ikinci küreselleşme veya emperyalizm süreci Mustafa Kemal Paşa önderliğinde 19 Mayıs 1919'da başlayan Ulusal Kurtuluş Savaşı ile beklemediği bir tufanla karşı karşıya kalmıştı. Osmanlı'yı ŞARK SORUNU politikası çerçevesinde kendi aralarında paylaşan emperyalist devletler, Osmanlı Devleti'nin mirasçısı olarak gördükleri genç Türkiye Cumhuriyeti'ne de ŞARK SORUNU çerçevesinde "Ermeni Sorunu" ve "Kürt Sorunu" gibi konuları dayatmaya çalışmışlardır.

M. Kemal ATATÜRK önderliğinde cumhuriyetin kurulmasıyla hızı kesilen Ermeni Sorunu, Türkiye Cumhuriyeti açısından Kars Antlaşması, esasen de Lozan Barış Antlaşmasıyla çözümlenmiştir.

1938'den sonraki süreçte Türkiye'nin emperyalizmin rotasına girmesi; ulusal politikalardan uzaklaşılması yanında memleketin çatışma ortamına sürüklenmesine ve de Türk Devrimi'nin sekteye uğramasına yol açmıştır. Böylesi bir ortam, geçmişte yaşanan olayları, yenilgileri unutmayan Batılıların, Rumların, Ermenilerin vs. ellerini güçlendirmiş, uluslar arası arenada seslerini daha da yükseltmelerine neden olmuştur.

6. GLOBALLEŞME (ÜÇÜNCÜ KÜRESELLEŞME) SÜRECİ ve TÜRKİYE CUMHURİYETİ

1970'lerden günümüze kadar uzanan süreci kapsayan globalleşme (üçüncü küreselleşme), 1970'lerde çok uluslu şirketler (ÇUŞ); 1980'lerde İletişim Devrimi; 1990'larda Batı'nın rakibinin kalmaması (Soğuk Savaş'ın bitmesi) ile ivme kazanmıştır. Üçüncü küreselleşme sürecinde Soğuk Savaş'ın bitmesiyle Türkiye-Batı ittifakının seyri değişmeye uğramıştır. AB ve ABD, Ermeni Sorunu, Kıbrıs, Kıta Sahanlığı, Ruhban Okulu, ayrılıkçı hareket gibi konuları zaman zaman Türkiye'nin önüne getirmektedir[7].

Üçüncü küreselleşme sürecinde Ermeni Sorunu farklı bir kimlik kazanmıştır. Nitekim, 1970'li yıllara gelindiğinde Ermeniler, bazı örgütler, lobiler vs. oluşturarak "Ermeni Sorunu"nu tekrar gündeme taşımışlardır. Daha da ötesi ASALA gibi Ermeni terör örgütleri, yurtdışında görevli diplomatlarımıza silahlı saldırılar düzenlemişlerdir. Öte yandan, bu terör eylemlerinin 1984'te bıçak gibi kesilmesi oldukça dikkat çekicidir.

O günden bugüne başta ABD ve Fransa gibi ülkelerde yaşayan "Ermeni Diasporası"nın Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul etmesini iste-dikleri "1915'te Türkler, Ermenilere soykırım uygulamıştır" şeklindeki iddiaları devam etmektedir.

---

6 Çarlık Rusya'sı, Ermenilere Doğu Anadolu'yu da kapsayan büyük bir Ermeni Devleti kurulacağı sözü-nü vermiştir.

7 Ulusa Çağrı, **Jeopolitik Dergisi**, yıl: 2, sayı: 7, İstanbul, s.3.

Son günlerde, Fransa ve Polonya gibi ülkelerin parlamentolarında kabul edilen "SÖZDE ERMENİ SOYKIRIM YASA TASARISI", AB'ye giriş sürecinde (Kıbrıs gibi) sürekli önümüze konulmaktadır. Yukarıda bahsedildiği gibi Batı dünyasının bizlere karşı önyargılı olduğu bir gerçektir. Bunun yanında, bizim haklı olduğumuz bir davada kendimizi ifade edemeyişimiz gerçekten üzüntü vericidir.

SONUÇ

Ermeni Sorunu, Batılılar tarafından Şark'ın ve Garp'ın ortasında oynanan jeopolitik/jeostratejik oyunların bir parçası ve sonucudur. Dünya Satranç Tahtası'nda aleyhimize kullanılan çok önemli piyonlardan birisidir.

Bunu önleyebilmek ve Sözde Ermeni Soykırımı iddialarına güçlü bir yanıt verebilmek;

a) Arşivlerin Türk ve yabancı bilim adamlarına açılıp ortak bilimsel çalışmalar yapılması ve yurtdışında lobi faaliyetlerinin hızlandırılmasıyla,

b) "*Bilgi sahibi olmayanın fikir sahibi olamayacağı*" gerçeğinden yola çıkarak, özellikle eğitim-öğretim kurumlarında öğrencilere ve halka yönelik; hamasetten uzak, ulusalcı, vatansever uzmanlar, araştırmacılar, bilim adamları ve öğretmenlerden oluşacak komisyonlarca seminerler, konferanslar, sergiler düzenlenmesiyle,

c) Daha da önemlisi "Misak-ı Millî" gemisine sahip çıkmanın, vatanseverliğin, milliyetçiliğin *ırk, dil, din, mezhep, düşünce farklılıkları* gözetilmeden her vatandaş tarafından içselleştirilmesiyle mümkün olabilecektir.

Bütün vatanı ve ulusu ilgilendiren ulusal davalarda rasyonel davranmak ve de ulusal birlikimimize güvenmek zorundayız. Anadolu ve üzerinde yaşayan Türk Ulusu, dünya arenasında hak ettiği yeri almalı ve Türkiye, "Çevre", "Kenar", "İşbirliği Yapılan ülke" değil, "Merkez" ve de eşit koşullarda "Ortaklık Yapılan" bir ülke olmalıdır.

KAYNAKÇA

1. **ATALAY, İ.** (2004) **Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği**, Meta Basım Mat., İzmir.
2. **ERCAN, Y.** (2002) **Osmanlı İmparatorluğu'nda Bazı Sorunlar ve Günümüze Yansımaları**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara.
3. **GÜNEL, K.** (2002) **Siyasî Coğrafya**, Çantay Kitabevi, İstanbul.
4. **HACISALİHOĞLU, İ. Y.** (2001) **Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye**, Çantay Kitabevi, İstanbul.
5. **HACISALİHOĞLU, İ. Y. vd.** (2003) "Ulusa Çağrı", **Jeopolitik Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 7, İstanbul, s.3.
6. **HACISALİHOĞLU, İ. Y.** (2005) "AB Hayalinde Sonun Başlangıcı", **Jeopolitik Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 13, İstanbul, s.13-16.
7. **KARABAĞ, S.**(2002) **Mekânın Siyasallaşması**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
8. **KAYNAK YAYINLARI.** (2001) **Tarihten Güncelliğe Ermeni Sorunu Tahliller-Belgeler-Kararlar**, İstanbul.
9. **MAZICI, N.** (2005) "Avrupa Birliği ve Ermeni Soykırım Tasarısı", **Jeopolitik Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 13, İstanbul, s.27-30.
10. **METİN, H.** (2001) **Türkiye'nin Siyasi Tarihinde Ermeniler ve Ermeni Olayları**, MEB Yayınları No: 2437, Ankara.
11. **SELÇUK, İ.** (1998) "Çevre Ülke Değil, Merkez Ülke...", **Cumhuriyet Gazetesi**, 26 Nisan 1998 Pazar, İstanbul, s.2.
12. **SEVGİ, C.** (1988) "Jeopolitik ve Jeostratejinin Tarihsel Gelişimi Açısından Türkiye'nin Stratejik Konumu", **Ege Coğrafya Dergisi**, Sayı: 4, İzmir, s.214-249.
13. **TİMUR, T.** (2003) "Oryantalizm (ler) tartışması...", **Toplumsal Tarih Dergisi**, Sayı: 119, C: 19, İstanbul, s.64.
14. **TUNCER, H.** (2003) "Doğu Sorunu ve Büyük Güçler (1853-1878) Osmanlı'nın Kader Yılları", **Jeopolitik Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 7, İstanbul, s.18-28.
15. **VURMAY, H. M.** (2005) "Bitmeyen Doğu-Batı çatışması", **Cumhuriyet Strateji**, Cumhuriyet Gazetesi Eki, yıl 1, sayı: 39, İstanbul, s.16.
16. **YERASİMOS, S.**(2002) "Birinci Dünya Savaşı ve Ermeni Sorunu", **Toplumsal Tarih Dergisi**, Sayı: 105, Cilt: 18, İstanbul, s.10-30.

ÖZEL DOSYA

TÜRK AYDININ MİLLİYETÇİLİK SÜRECİNDEKİ EVRİMİ VE SORUMLULUĞU

*Deniz TANSİ**

GİRİŞ

Bu çalışmada, ondokuzuncu yüzyıldan itibaren modernleşme sürecine giden ve bunun doğal sonucu olarak, ulus-devlete ve milliyetçiliğe dönüşen Türk siyasal yaşamında, geleneksel ulemadan, modern aydın sınıflamasına evrilen, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e değişik evreler geçiren, Cumhuriyet'ten bugüne gelinen noktada hala kendisi sorun olarak algılanan aydınların, konumu, öncülüğü ve sorumluluğu milliyetçilik çerçevesinde çözümlenmektedir. Çözümlemede ağırlık ondokuzuncu yüzyıl 1Osmanlısı'ndan Cumhuriyet'e uzanan evrime, Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarında, aydınların rolüne verilmiştir. Günümüze yönelik değerlendirmeler, Cumhuriyet sonrası dönemde ele alınmıştır. Milliyetçilik çerçevesindeki değerlendirmenin ana nedeni, hem modernleşmenin milliyetçiliği gerektirmesi, hem de bu bağlamda yarı sömürge aydını algılamasıyla, ulusalcı aydın arasındaki farkı vurgulayabilmektir. Ulusalcı aydın, hiç kuşkusuz, Cumhuriyet aydınıdır.

OSMANLICILIK - İSLAMCILIK - TÜRKÇÜLÜK HATTINDA AYDINLARIN KONUMU

'Türk Milliyetçiliği'nin tarihsel gelişimini irdelendiğinde, aslında modernleşme süreciyle koşut bir çizgi izlemektedir. 19. Yüzyılın başından itibaren başlayan modernleşme, Batı'nın, ordu kurumunu örnek alma süreciyle başladı denilebilir. III. Selim'den itibaren başlayan yenileşme hareketlerinin temelinde, aslında, Batı'ya karşı savaş alanlarında alınan yenilgilerin nedenlerini ortadan kaldırma amacı vardı. III. Selim'in kurduğu Nizam-ı Cedit ordusunun Türkçe anlamı, 'yeni düzen' demekti. Düzenli ordu, aslında ulus-devletin en temel kurumlarından biriydi. Ancak; Osmanlıdaki düzenli ordu fikrinin temelinde, ulus-devlet düşüncesi yoktu. Amaç, daha iyi savaşabilecek bir ordu yaratmaktı. III. Selim'in yenileşme hareketleri, onun katliyle son bulsa da, benzer hareketleri II. Mahmut'un daha ileri bir noktaya taşıdığı bir gerçektir. II.Mahmut, yeniçeri ocağını ortadan kaldırırken, düzenli ordunun temellerini atmış, bürokrasiyi Batılı bir biçimde organize etmeye başlamış, ve ölümünden önce ülkeyi Tanzimat döneminin eşiğine getirmişti. İngilizlerin Gümrük Antlaşmasını güvence altına almak için desteklediği Tanzimat, ilk kez yasalar önünde eşitlik fikrini, yurttaşlık kavramını dolaylı da olsa gündeme getirmiş, yasa egemenliği, kağıt üstünde de olsa kabul edilmiştir. Tanzimattan itibaren Osmanlı ülkesinin eşit yurttaşlarının devlete sadakati olarak bellren Osmanlıcılık fikri, aslında 'Türk Milliyetçiliği'nin ilk tohumları sayılabilir. Zira vatan ve yurttaşlık kavramının söz konusu olması, 18. Yüzyılın sonundan itibaren imparatorluğun yönetiminde ve ayanların içinde Türk unsurunun artması, imparatorluğun asli unsuru olarak Türkler'in devlete sahiplenmesi ve sadakatini arttırmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi, 'Türk Milliyetçiliği'nin gelişme süreci, Osmanlı'nın modernleşme süreciyle eşzamanlı bir çizgi izlemektedir. Zira milliyetçilik düşüncesi, modernizmin sonuçlarından, araçlarından, uygulama alanlarından biridir. Ulus-devletin kurulması, merkeziyetçi bürokrasinin oluşması, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, feodal ya da dinsel sadakatin yerini, yurttaşın ulus-devlete sadakatinin alması, ulus

* Yrd.Doç.Dr., Yeditepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

View publication stats